

HEILSA

Parkinsonsjúka gevur stívleika og trekleika

Sjúkan er ein kronisk líðing. Fleiri og fleiri heilakyknur, sum innihalda dopamin, farast, og tørvur verður á dopamin. Dopamin er ein evnafrøðiligur “boðberi”, sum flytir boð frá einari nervakyknu til aðra

Vilmund Jacobsen

Parkinson-sjúka er ein av mest vanligu sjúkunum í nervalagnum, og í Danmark verður sagt, at umleið 7.300 fólk hava parkinson.

Tað eru tó nógv fleiri, ið sum avvarðandi eru ávirkaði av sjúkuni.

Miðalaldurin á teimum, sum fáa sjúkuna, er 61 ár, men yngri fólk kunnu eisini verða rakt.

Parkinsonsjúka hevur hesi sjúkueyðkenni -

- Ristingar
- Vøddastirvni
- Seinar trekar røslur

Ymisk sjúkueyðkenni

Sjúkueyðkennini eru ógvuliga skiftandi frá einum persóni til annan. Eyðkennini eru tengd at, hvussu leingi fólk hava verið sjúk, men eyðkennini kunnu eisini skifta frá degi til annan.

Fólk við parkinson kunnu eitt nú uppliva, at tey hava trupulleikar við at røra seg á vanligan hátt, at ting henda seint og trekt, og ristingar kunnu vera í ørmum ella beinum.

Umframt sjúkueyðkenni, sum hava beinleiðis við rørslu og motorikk at gera, uppliva tey flestu við parkinson eisini svøvnórógv, fatanarlig sjúkueyðkenni, tunglyndi og maga- og tarmtrupulleikar.

Ein stór landsumfevnandi kann- ing í Danmark vísti í 2014, at júst tey fatanarligu og krógvaðu sjúkueyðkennini kunnu vera plágandi fyri bæði hin rakta og avvarðandi.

Ein kronisk líðing

Parkinsonsjúka er ein kronisk líðing, sum vindur upp á seg. Fleiri og fleiri heilakyknur, sum innihalda dopamin, farast, og tørvur verður á dopamini.

Vit kunnu siga, at dopamin er ein evnafrøðiligur “boðberi”, sum flytir boð frá einari nervakyknu til aðra.

Dopamin er tiskil neyðugt fyri at fáa kroppin at flyta seg, sum ynskiligt er.

Sum er, kann parkinson ikki lekjast, men við optimalari viðgerð kunnu sjúkueyðkennini í flestu førum haldast niðri, eins og lívið ikki neyðturviliga verður stytri hjá teimum sjúku.

Eins og parkinsonsjúka er ymisk frá einum persóni til annan, er

eisini individuelt, hvørja ávirkan sjúkan hevur á hin einstaka.

Á heimasíðunum hjá parkinsonfeløgnum í Føroyum og Danmark – www.parkinson.fo og www.parkinson.dk - er kunning um parkinsonsjúku, vegleiðingar og stuðul at heinta, so hin rakti kann liva best møguliga við sjúkuni.

Hvat er parkinson?

Fyrstur at gera vart við hesa sjúku var enski læknin, James Parkinson í 1817, og tí eitur sjúkan parkinsonsjúkan.

Sjúkan, sum rakar bæði kynini, hevur sín uppruna í heilanum og vísir seg í fyrsta lag sum risti- lamningur.

Stívleiki og trekleiki í røslunum

í beinum elvir ofta til, at gongu- lagið verður støplandi. Hjá summum verða inn ímillum røslur læstar sum herðindi, og tá kemst ikki úr stað.

Onnur fyrbrigdi, sum kunnu standast av sjúkuni, er eitt nú nógvur sveitti, nógv spýtt, harður magi, trupulleikar at lata vatnið og minni evni til kynsliga samveru.

Tað sinnsliga verður ofta burturgloymt ella bert roknað sum eftirvirkni av sjúkuni. Sinnistýngd tykist mest sum at hoyra við til sjúkuna.

Vitið og minnið verða ikki rakt, men av tí, at flest sjúk eru eldri fólk, kann ávirkan á minnið eisini vísa seg og gera tað tyngri at dragast við sjúkuna.

Staðfesting og lekidómur

Parkinsonsjúka verður ávíst við vanligari læknakanning, og serliga er stívleikin í limunum eitt høvuðstekin. Eingin blóðroynd ella onnur kanning kann ávísa sjúkuna.

Eingin grøðandi viðgerð er, men tey seinnu árinu eru komin fram fleiri sløg av heilivági.

Høvuðsvirkanin hjá øllum hesum heilivági er beinleiðis ella óbeinleiðis at veksa um dopaminið í heilanum.

Tað er týðningarmikið at venja vøddar og røslur, og eisini kann góð nytta vera í hjálptólum og fysioterapi.

Keldur: www.parkinson.dk/ www.parkinson.fo

Parkinsonsjúka verður ávíst við vanligari læknakanning, og serliga er stívleikin í limunum eitt høvuðstekin. Eingin blóðroynd ella onnur kanning kann ávísa sjúkuna

Mynd: Tílvildarlig